

zéseivel. Ahol az összhang hiányzik előbb-utóbb szükségszerűen lehangoltság, meghasonlás, sőt teljes demoralizáció keletkezhet, aminek ütemét a csatatéren elszenvedett kudarcok szinte valószínűtlenül meggyorsíthatják. Ilyen értelemben a minőség, mennyiség és technika viszonya másként alakul, mint az egyes ütközeteknél, ahol adott nagyságokkal vetünk számot. Így kell magyaráznunk André Pironneau megállapítását, amit a szerző könyvében helyeslő megjegyzéssel kísérve idéz: „maximális fontosságot kell tulajdonítanunk a csapatok minőségének“. Ha a két állítás közt ellentmondás mutatkozik, úgy az csak látszólagos. Hiszen valamely hadjárat folyamán az egyes ütközetek szubjektív feltételei maguk is változásnak vannak alávetve, amit jórészt a hadsereg és a hadvezetőség szellemének harmóniája vagy disszonanciája határoz meg. (Kovács Károly)

A LÉLEKTAN A HADSEREGBEN. A modern haditechnika és a gyakorlati lélektan nagy arányú fejlődése megteremtették egy új tudomány létrejöttének és kialakulásának előfeltételét; a számtan, mértan, fizika és kémia után a lélektan is bekerült a segédtudományai közé. Egy mindenhol egységes és önálló tudományként felálló katonai lélektanról azonban még nem beszélhetünk. Legtöbb országban a lélektan katonai célokra való felhasználása még csak pszichotechnikai alkalmazásokban nyilvánul meg, s csak Németország termelte ki az alkalmazott lélektan független válfajaként elismerést igénylő *Wehrpsychologie*t.

A hadseregek hatalmas méretekben történő gépiesítése ellenére továbbra is az ember a modern hadgépezet legfontosabb eleme. Az új fegyvernemnek (repülő, tank) bevezetése felvetette a megfelelő szakképzett emberanyag kérdését. A különleges hadieszközök sajátos képességeket, tulajdonságokat igényelnek s ebből a szükségletből fakadt — a tudományos szakmai irányítás mintájára — a pszichotechnikai vizsgák bevezetése a hadseregekbe. Az országok többségében ezek a vizsgák eddig a szokásos pszichotechnikai kérdőívek (*test*) megfelelő átdolgozásában és felhasználásában merülnek ki. A bevonuló ujoncok beosztása lemért általános értelmi fokuk s különleges lelki vagy fiziológiai adottságaik alapján történik. A pszichotechnikának általában a következő katonai alkalmazását ismerjük: 1. A katonák oly módon való szelektálása, hogy az alacsony értelmi fokon lévők kiegészítő szervekhez kerüljenek, a közepesek a csapatok zömét teszik, míg a szellemileg fejlettek különleges beosztást nyernek. 2. A katonai nevelés és kiképzés racionalizálása. 3. A hadapród iskolák tanulóinak kiválogatása. 4. A különböző fegyvernemek tudományos megszervezése.

Időrendben először a világháború végén találkozunk katonai-pszichotechnikai kísérletekkel. A hadviselő felek kénytelenek lévén létszámuk gyors kiegészítésére és erőik teljesítő képességének fokozására, igyekeztek mindazon zavaró körülményeket kiküszöbölni, melyek csökkentették a csapatok siker eshetőségeit. Ezért kezdtek az egyes csapatok mellé pszichotechnikai laboratóriumokat felállítani. Claparède, svájci pedagógus írja *L'orientation professionnelle* című könyvében, hogy ezek a kísérleti állomások Európában eleinte kizárólag a repülő kiválogatására szorítkoztak. 1916-ban Franciaországban Cammus és Napper irányítása alatt. Németországban Kronfeld vezetése mellett Hamburgban, ezenkívül Turinban és Brüsszelben alakultak hasonló intézmények. Sokkal szélesebb fokon nyert alkalmazást az amerikai hadseregben! Simone Montlebert: *La détermination des aptitudes par la méthode*

dés tests (Paris 1926) című könyvében érdekes adatokat találunk erre vonatkozólag. Az Egyesült Államok háborúba lépése pillanatában csak 150.000 katonával rendelkezett, mely szám egy éven belül 3.500.000-re emelkedett. A létszám elérése s a gyors kiképzés szüksége miatt az amerikai hadvezetés igyekezett az alacsony szellemi foku jelentkezőket kiküszöbölni. Az *American Psychological Association* segítségével és egy millió dollár anyagi alappal 35 pszichotechnikai laboratóriumot állított fel, ahol a vizsgálatokat az *Artur Ortis* által készített kérdőív alapján megszerkesztett u. n. *Armi Mental Test* segítségével végezték. Rövid idő alatt 1.726.966 kérdőívet használtak fel s így a kísérlet méretei miatt bátran állapíthatjuk meg Claparéddal, hogy a „háború termelte ki a szakmai irányítás mozgalmát.“

Napjainkban alaposan felszerelt pszichotechnikai laboratóriumokkal a francia, orosz, olasz, lengyel és német hadseregek rendelkeznek. Ismeretesek Olaszországban a repülőkön végzett vizsgálatok eredményei (*L. Gemelli: Observation sur la selection des pilotes aviateurs*) valamint az orosz pszichotechnikai intézetek működése, melyek főleg a csoport-lélektan s a katonai nevelés kérdéseivel foglalkoznak. (*L. C. Atanasiu: Aplicări psihotehnice in armatele streine, Bucuresti*). *I. Nestor*, egy román tanulmányi bizottság tagja, mely a német, orosz és lengyel pszichotechnikai intézeteket látogatta meg, könyvében (*Aplicări psihotehnice, București*) beszámol a lengyel katonai pszichológiai intézetről, mely a legnevesebb lengyel pszichológusok irányítása alatt áll.

Romániában, mint általában a szakmai irányítás, úgy a katonai pszichotechnika is csak most van indulóban. Ilyen irányú kísérletekről számol be *C. Atanasiu: Raționalizarea serviciului militar* c. könyvében, valamint a *Jurnal de psihotehnică* 1937 szeptemberi számában, *Ghiapella* hadnagy a motorizált egységek soffőrjeinek vizsgáztatásáról. A Kolozsvárt megjelenő *Revista de Psihologie* legutóbbi számában *A. Gura* számol be hosszabb tanulmányban a kolozsvári lélektani iskola ezirányú kísérleteiről.

A katonai lélektan igazi hazája a nemzet minden alkotó energiáját hatalmi terjeszkedése szolgálatába állító Harmadik Birodalom. A totális háború elméleti megalkotójának, Ludendorffnak könyvében döntő kérdés a hadsereg lelki egységének kérdése és így érthető, hogy a mai Németország termelte ki a legtöbb katonalélektani laboratóriumot. Ezek száma 1935-ben, közvetlen az általános hadkötelezettség visszaállítása után 15. A laboratóriumokban dolgozó 80 katonapszichológus munkáját számos könyv s a *Soldatentum*, a *Zeitschrift für Wehrpsychologie*, *Führerauslese*, stb. című folyóiratok tükrözik. A német katonapszichotechnika legfelsőbb vezetője *von Voss* ezredes, szellemi irányítója pedig dr. *Max Simoneit*, a *Wehrpsychologie* megalapítója.

Simoneit főművében (*Wehrpsychologie*. Berlin, 1933, Verlag *Bernard & Graefe*) a következőképp határozza meg tudományát: „a katonai lélektan azon lelki tünetek vizsgálata, melyek a nép háborús tulajdonságaival kapcsolatosak“. Célja: „a nemzet harci kvalitásait kifejleszteni.“

Simoneit tudja, hogy a jövő háborújának totális jellege óriási megpróbáltatások és nehézségek elé állítja úgy a hadviselő népet, mint hadvezetését. A német vezérkar okult a kielii flottalázadás tanulságai-ból s a *Wehrpsychologie* alkalmazásával igyekszik a hasonló események megismétlődését elkerülni. Ez a cél lebeghet *Simoneit* előtt, mikor könyve első fejezetében, melyben a katonai alakulatok lélektanát vizsgálja, igyekszik a „tömeglélek“ fogalmát először elméletileg kiküszöbölni, majd annak gyakorlati veszélyét bebizonyítani. „A tömeggéválás —

írja — a legnagyobb veszély valamely katonai alakulat számára háború esetén." A tömeggé-alakulás megakadályozására Simoneit az egyéni öntudat és felelősségérzet kitermelését javasolja.

Simoneit könyvének legfigyelemreméltóbb része a propaganda kérdéseit boncolgató fejezet. Már Ludendorff utalt arra, hogy a jövő háboruja nemcsak a fegyverek, hanem az elvek összecsapását is jelenti a szárazföldi, tengeri és légi frontok mellett kialakul majd egy negyedik: a szellem frontja. Simoneit propagandáról szóló tételai különben a Reichswehr propaganda szakértőjének, *Blau* őrnagy *Propaganda als Waffe* és a *Geistige Kriegsführung* című munkáiból inspirálódtak.

A jó propaganda a reklám, a tüntetés, a meggyőzés és az agitáció elemeiből tevődik össze a szeretet vagy gyűlölet szítása céljából. Hatalom-politikai szempontokból véve, hathatós propaganda az, mely egyidejűleg tölti be kettős feladatát: t. i. vonzalmat kelt azokban, akiket meg kell nyerni és félelmet a legyőzendőkben. A hadi propaganda alfája és omegája a haderő nagyságának állandó és kitartó hangoztatása. Alakilag a jó propaganda azonos irányu, keveset változó, megkapó és monumentális legyen.

Bizonyára felső katonai körök véleményének ad Simoneit kifejezést a német nemzetiszocialista propagandát kritizáló kitételeiben: „Aki propagandájában állandóan a gyűlölet és bosszúvágy ösztöneire apellál, az eleinte valóban gyűlöletet és bosszuszomjat ébreszti, egy idő után azonban az ember nem-állati oldala felébred és iszonyattal fordul el az állandóan gyűlöletre úszítóktól.“

A Wehrpsichologie Achilles sarka a hadvezetés. Ebben a hivatáskörben kell u. i. bebizonyítani, hogy a katonai egységek amorfi tömeggé válását meg tudja akadályozni. Ez bizony nehéz feladat, ha tekintetbe vesszük Simoneit sorait a totalis háború „természetes ritmusáról“, mely végkimerülésig való aktív harc, rövid pihenés, majd ismét aktív harc... E ritmust csak a hadban álló katona állandó stimulálásával, szabadságok megvonásával, stb. lehet biztosítani. De, mi történik, ha mindezek az eszközök elégtelenek? — teszi fel a kérdést maga Simoneit. S a felelet elmaradásával elárulja, hogy még a totalisan előkészített és vezetett háboruban is előállhat, az a pillanat, mikor az események szükség-szerűségét még a 'Wehrpsichologie' sem tudja megváltoztatni.

(Gál Ernő)

A SZUDETA-NÉMET KÉRDÉS GAZDASÁGI VONATKOZÁSAIHOZ. Németország terjeszkedési törekvései mellett a szudeta-német vidék gazdasági válsága is hozzájárult a szudeta-német kérdés időszerűségéhez. Henlein kezdetben elsősorban a magasfokú munkanélküliséggel indokolta követeléseit, leszögezvén, hogy a német munkanélküliek országos aránya 35 százalék, jóllehet Csehszlovákia lakosságának csak 22.33 százalékát teszik a németek. Viszont tárgyilagos adatok alapján megállapítható, hogy az 50 százalékos német lakosságú vidékeken a munkanélküliek száma az 1936. évi 252.769-ről 1938 áprilisára 133.406-ra csökkent. (Csehországban és Morva Szilézében ugyanakkor 566.486-ról 277.178-ra apadt a munkanélküliek száma.) Természetesen nem vitatható az a tény, hogy a németek által lakott területek munkanélkülieinek száma nagyobb, mint a Köztársaság egyéb területén, ez az eltérés azonban kizárólag a szudeta-német vidék gazdasági szerkezetének tudható be. A német többségű tartományok Csehszlovákia legjobban iparosodott vidékei, miért is a munkanélküliség itt nagyobb, mint a Köztársaság agrár vagy kevésbé iparosodott területein. Németországban is a rajnai iparvidék munkanélkülieinek száma 1937-ben hatszor nagyobb volt, mint Kelet-Poroszország